

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

2023-06-07 Nr. NV-1381

ĮSTATYŲ PROJEKTAI Nr.: TAP-23-695(2) TAIS-23-5202(3) TAP-23-696(2) TAIS-23-5204(3)		DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SAUGAUS EISMO AUTOMOBILIŲ KELIAIS ĮSTATYMO NR. VIII-2043 2, 10 IR 25 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO (toliau – SEAKĮ) IR LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS APSAUGOS VALSTYBINĖS KONTROLĖS ĮSTATYMO (toliau – AAVKĮ) NR. IX-1005 6¹ IR 12 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	<i>Pasirenkama</i> ☒ Taip ☐ Ne	<i>Aplinkos ministerija</i>	<i>Pasirenkama</i> ☒ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☐ Nesvarstyta 2023-05-30 2023-06-06	<i>Pasirenkama</i> ☐ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☒ Svarstyti LRV posėdyje (A dalyje) ☐ Gražinti tobulinti
Igyvendina Vyriausybės programą	<i>Pasirenkama</i> ☐ Taip ☒ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Įstatymų projektų rengimą paskatino siekis sustiprinti motorinių transporto priemonių (toliau – TP) taršos kontrolę kelyje, mažinti jų neigiamą poveikį aplinkai ir eismo saugumui, sudaryti teisinės sąlygas Susisiekimo ministerijai kartu su Aplinkos ministerija vienu bendru teisiniu dokumentu nustatyti TP techninės priežiūros, remonto, techninės pagalbos ir perdirbimo paslaugų teikimo tvarką ir aplinkos apsaugos reikalavimus, taip pat optimizuoti ir efektyviau vykdyti *Aplinkos apsaugos departamentui* (toliau – AAD) priskirtas aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės funkcijas TP į aplinką išmetamų teršalų kontrolės srityje.

Rengėjų iškelta problema dėl kelių transporto sąlygojamos oro taršos, eksploatuojamų techniškai netvarkingų TP keliamos grėsmės eismo saugumui, aplinkai, visuomenės sveikatai yra reali ir pagrindžiama projektų lydimajame medžiagoje pateikiamais Pasaulio sveikatos organizacijos, Aplinkos apsaugos agentūros, Susisiekimo ministerijos ir Lietuvos techninės apžiūros įmonių asociacijos „Transeksa“ duomenimis bei faktine informacija.

Lietuvoje kelių TP kontrolės sistema sukurta pagal ES reikalavimus – TP techninės būklės atitiktis techniniams reikalavimams, kurie apima ir reikalavimus aplinkos taršai riboti, tikrinama privalomosios techninės apžiūros metu ir techninių patikrinimų kelyje metu. TP techninės būklės patikrinimus kelyje atliekantys policijos pareigūnai ir *Lietuvos transporto saugos administracijos* (toliau – LTSA) pareigūnai turi teisę atlikti SEAKĮ įstatyme ir jo įgyvendinamuosiuose teisės aktuose įtvirtintus veiksmus, susijusius su draudimu ar laikinu ribojimu techninių reikalavimų neatitinkančioms TP dalyvauti eisme. Vykdydama TP pradinius techninius patikrinimus kelyje, LTSA tikrina M2, M3, N2, N3 klasių, t. y. komercinei veiklai naudojamų autobusų, sunkiųjų krovininių TP keliamos aplinkos taršos atitiktį reikalavimams, tačiau TP pradiniai techniniai patikrinimai kelyje neapima M1 ir N1 klasių (lengvųjų keleivinių ir lengvųjų krovininių) TP patikrinimų.

Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatyme nustatyta tvarka AAD, vykdydamas aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę, už nustatytus TP į aplinkos orą išmetamų teršalų kiekio (TP su benzininiais vidaus degimo varikliais) ar išmetamųjų dujų dūmingumo (TP su dyzeliniais varikliais) ribinių dydžių pažeidimus taiko Administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 307 str. ir Aplinkos apsaugos įstatymo (toliau – AI) 75 str. numatytas poveikio priemones (baudas), tačiau neturi įgaliojimų uždrausti ar laikinai apriboti taršos reikalavimus pažeidusių TP dalyvavimą eisme. Todėl neužtikrinamas techniškai netvarkingų, taršos reikalavimų neatitinkančių TP pašalinimas iš eismo. Pažymėtina, kad 2021 m. AAD vykdytų TP taršos kelyje patikrinimų metu nustatyta, kad 10 proc. patikrintų TP neatitiko taršos reikalavimų, t. y. buvo techniškai netvarkingos. Pažymėtina, kad nustačius TP į aplinką išmetamų teršalų neatitiktį taršos reikalavimams privalomosios techninės apžiūros metu, tokiai TP teisė dalyvauti eisme nesuteikiama, kol bus pašalinti neatitikimai lėmę trūkumai.

Šešėlinės ekonomikos mažinimo koordinavimo komisija atkreipė dėmesį, kad TP tech. priežiūros, remonto, tech. pagalbos ir perdirbimo paslaugas teikiantiems asmenims reikalavimai paslaugų teikimo tvarkai, darbų vietai ir jų metu susidaranti atliekų ir nuotekų tvarkymui, aplinkos oro apsaugai įtvirtinti atskiruose teisės aktuose, rekomendavo Susisiekimo ir Aplinkos ministerijoms įvertinti galimybę reikalavimus patvirtinti 1 teisės aktu.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Siūlomos priemonės problemai spręsti yra tinkamos, kadangi priėmus įstatymų projektus bus sustiprinta TP taršos kontrolė kelyje, sudarytos sąlygos mažinti aplinką teršiančių, techniškai netvarkingų TP skaičių, pagerės aplinkos

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

būklė ir eismo sauga, o taršos reikalavimų pažeidimai bus fiksuojami operatyviau, kadangi nebereikės kviesti kitų institucijų (Aplinkos apsaugos agentūros) darbuotojų atlikti tokius matavimus ar dalyvauti atliekant patikrinimus.

AAD ir LTSA vertinimu, reikės pasiruošti įstatymų nuostatų įgyvendinimui ir tam numatomas lėšų poreikis:

- AAD funkcijai – savarankiškai stabdyti ir tikrinti M1, M2, M3, N1, N2, N3 klasių TP į aplinką išmetamų teršalų atitiktį nustatytiems techniniams reikalavimams – vykdyti reikės resursų: 4 valstybės tarnautojų pareigybės, kurioms išlaikyti kasmet reikės apie 100 000 eurų, išlaidos įrangai (5 komplektai (komplektą sudaro 1 dujų analizatorius ir 1 dūmų matuoklis)) ir jos priežiūrai (pirmaisiais metais) 75 500 eurų. Bendrai, 2024 m. funkcijai vykdyti reikia numatyti **175 500 eurų** biudžeto lėšų, vėlesniais metais – **100 500 eurų** biudžeto lėšų.

- LTSA naujai funkcijai – stabdyti ir tikrinti M1, N1 klasių TP į aplinką išmetamų teršalų atitiktį nustatytiems techniniams reikalavimams – vykdyti reikia resursų: 3 valstybės tarnautojų pareigybės (1 patikrinimų ekipažui sudaryti), kurioms išlaikyti pirmisiais vykdymo metais reikės **88 000 eurų**, vėlesniais metais – **76 000 eurų kasmet**. Pareigybių skaičius pagrįstas poreikiu sudaryti bent 1 patikrinimų ekipažą, atsižvelgiant į tai, kad šiame etape nežinomas patikrinimų mastas, tikrintinų techninės būklės parametrų kiekis ir būdas. Pirmisiais metais reikės **15 000 eurų** įrangai (1 dujų analizatorius ir 1 dūmų matuoklis) įsigyti, vėlesniais metais – **2 100 eurų** kasmet įrangai priežiūrai (galimas paslaugų brangimas nevertinamas). Įrangos kiekis pagrįstas atsižvelgiant į sudaromų patikrinimų ekipažų skaičių – jam didėjant, įrangos reikėtų daugiau. Bendrai 2024 m. funkcijai vykdyti reikia numatyti **103 000 eurų** biudžeto lėšų, vėlesniais metais – **78 100 eurų** biudžeto lėšų.

SEAKĮ projektu siūlomi esminiai pakeitimai:

- suteikti AAD įgaliojimus: 1) vykdyti M1, M2, M3, N1, N2, N3 klasių TP į aplinką išmetamų teršalų patikrinimus kelyje, nustatant, kad AAD stabdo nurodytų klasių TP ir tikrina jų į aplinką išmetamų teršalų atitiktį Susisiekimo ministerijos ar jos įgaliotos institucijos tvirtinamiems TP techniniams reikalavimams ir 2) Susisiekimo ministerijos ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka panaikinti šių klasių TP, kurios neatitinka į aplinką išmetamų teršalų reikalavimų, privalomosios techninės apžiūros dokumentų galiojimą;

- suteikti LTSA papildomus įgaliojimus: 1) vykdyti ir M1 bei N1 klasių TP į aplinką išmetamų teršalų patikrinimus kelyje, nustatant, kad LTSA stabdo nurodytų klasių TP ir tikrina jų į aplinką išmetamų teršalų atitiktį Susisiekimo ministerijos ar jos įgaliotos institucijos tvirtinamiems TP techniniams reikalavimams ir 2) Susisiekimo ministerijos ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka panaikinti šių klasių TP, kurios neatitinka į aplinką išmetamų teršalų reikalavimų, privalomosios techninės apžiūros dokumentų galiojimą;

- sudaryti teisinės sąlygas Susisiekimo ministerijai arba jos įgaliotoms institucijoms nustatyti, kad į sąrašą trūkumų, kuriuos nustačius panaikinamas motorinių TP ir (ar) priekabų privalomosios techninės apžiūros dokumentų galiojimas, būtų įrašyti ir TP į aplinką išmetamų teršalų reikalavimų pažeidimai;

- siekiant teisinio aiškumo dėl motorinėms TP ir jų priekaboms taikomų reikalavimų, nurodyti, kad motorinėms TP taikomi techniniai motorinių TP ir jų priekabų reikalavimai, tvirtinami Susisiekimo ministerijos ar jos įgaliotos institucijos, AAD ir LTSA atliekamų patikrinimų metu TP tarša vertinama pagal techniniuose motorinių TP ir jų priekabų reikalavimuose nustatytus į aplinką išmetamų teršalų reikalavimus;

- patikslinti terminų „*didelis transporto priemonės trūkumas*“, „*nedidelis transporto priemonės trūkumas*“ ir „*pavojingas transporto priemonės trūkumas*“ apibrėžtis neapsiribojant išvardytų TP trūkumų nustatymą ir taikymą reglamentuojančių SEAKĮ įgyvendinamųjų teisės aktų taikymu tik techninio patikrinimo kelyje arba privalomosios TP techninės apžiūros metu, sudarant teisinės sąlygas minėtus teisės aktus taikyti ir AAD vykdomos TP taršos kontrolės metu;

- sudaryti teisinės sąlygas Susisiekimo ministerijai kartu su Aplinkos ministerija vienu bendru teisiniu dokumentu nustatyti TP techninės priežiūros, remonto, techninės pagalbos ir perdirbimo paslaugų teikimo tvarką ir aplinkos apsaugos reikalavimus.

AAVKĮ projektu siūlomi pakeitimai:

- numatyti, kad aplinkos ministro nustatytais atvejais ir būdais, operatyvius į aplinką patenkančių teršalų ir jų paveiktos aplinkos matavimus vietoje turi teisę atlikti AAD pareigūnai;

- numatyti, kad AAD pareigūnai, siekdami užkirsti kelią aplinkos apsaugos įstatymų pažeidimams, turi teisę sustabdyti TP apžiūrėti ją, atlikti TP į aplinką išmetamų teršalų kontrolę, kitus įstatymuose nustatytus aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės veiksmus.

Siūlymas įgalinti M1 ir N1 klasių TP taršą tikrinti dvi institucijas teikiamas atsižvelgus į AAD ir LTSA patirtį TP taršos kontrolės srityje ir faktus, kad M1 ir N1 klasių TP sudaro daugiau kaip 80 proc. (t. y., 1 745 738 TP 2023-03-01 duomenimis) Lietuvoje registruotų TP (įskaitant priekabas) parko; 10 proc. iš 2022 m. privalomajai techninei apžiūrai pateiktų 777 316 M1 ir N1 klasių TP iš pirmo karto nepaėjo techninės apžiūros dėl taršos reikalavimų neatitikimo; tai reiškia, kad galimai buvo eksploatuojama apie 78 000 taršos reikalavimų neatitinkančių TP. Šių klasių TP tik AAD pareigūnų vykdomos taršos keliuose kontrolės nepakanka (tik akcijų metu, per metus patikrinama 100–1200 TP). Pradėjus vykdyti sustiprintą kontrolę, preliminarium AAD ir LTSA

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOS FORMA

vertinimu, per metus bus patikrinama 9 000–5 000 TP. Pažymėtina, kad TP taršos patikrinimai nenauja LTSA funkcija – vykdydama TP pradinius techninius patikrinimus keliuose LTSA tikrina M2, M3, N2, N3 klasių, t. y. komercinei veiklai naudojamų autobusų, sunkiųjų krovininių TP keliamos aplinkos taršos atitiktį reikalavimams (TP pradiniai techniniai patikrinimai kelyje neapima M1 ir N1 klasių TP patikrinimų).

Aplinkos ministerija pažymi, kad, bendradarbiaujant su kelių transporto priemonių techninę būklę kontroliuojančiomis institucijomis, planuojama įvertinti TP amžiaus ir privalomosios techninės apžiūros nepraejimo iš pirmo karto dėl aplinkosauginių rodiklių neatitikimo ryšį ir peržiūrėti techninių apžiūrų periodiškumo reglamentavimą; tobulinti asmenų pranešimo apie keliuose pastebėtas taršias TP ir kitus aplinkosauginius pažeidimus elektroninėmis priemonėmis sistemas (portalas *e-policija*); parengti akivaizdžiai matomos TP taršos vizualaus (neatliekant instrumentinių matavimų) vertinimo kriterijus ir reglamentuoti akivaizdžiai aplinkos orą teršiančių TP dalyvavimo eisme ribojimą. Iki 2030 m. planuojama įdiegti TP keliuose išmetamų teršalų nuotolinės stebėsenos sistemą (bandomasis projektas atliktas 2021 m. Vilniuje), kuri leistų nestabdant tikrinti daugiau TP (eismo sraute) ir papildytų instrumentiniais matavimais TP taršos keliuose vykdomą kontrolę.

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

Įstatymų nuostatų įgyvendinimo mechanizmas bus nustatytas įgyvendinamaisiais teisės aktais, kurie turėtų būti priimti **iki 2023 m. gruodžio 31 d.** Įstatymų projektuose numatyta, kad įstatymų nuostatų įgyvendinimą bus atsakingos valstybinės įstaigos – AAD ir LTSA. Kadangi pagal galiojantį teisinį reguliavimą šios įstaigos iki šiol vykdė TP atitikties taršos reikalavimams kontrolę kelyje, manytina, kad jos spėtų tinkamai pasiruošti vykdyti pavedamas naujas funkcijas nuo 2024 m., tačiau tam prireiks papildomų finansinių išteklių.

STEBĖSENA

Pradėjus vykdyti sustiprintą TP taršos keliuose kontrolę, bus vykdoma nustatytų taršos reikalavimų pažeidimų skaičiaus pokyčio stebėseną. Preliminariu AAD ir LTSA vertinimu, per metus bus patikrinama 9 000–15 000 TP. Trumpuoju laikotarpiu tikėtinas nustatytų pažeidimų skaičiaus didėjimas, tačiau ilguoju laikotarpiu pažeidimų skaičius turėtų mažėti dėl didėjančio TP savininkų sąmoningumo, geresnės TP techninės priežiūros; privalomosios techninės apžiūros dokumentų galiojimo panaikinimas gali papildomai prie nuolat teikiamų finansinių paskatų rinktis mažiau taršias judumo priemones (pridavus taršų automobilį kaip netinkamą naudoti) paskatinti TP savininkus atsisakyti taršių TP naudojimo ir rinktis kitas judumo priemones.

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Įstatymų projektai 10 darbo dienų buvo skelbiami derinti su visuomene (tikslinė grupė – techninės apžiūros įmonės vienijančia organizacija „Transeksa“), suinteresuotomis institucijomis ir įstaigomis.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

- Įstatymų projektai suderinti be pastabų su AAD, Finansų ministerija, Muitinės departamentu, Policijos departamentu. Specialiųjų tyrimų tarnyba pastabų antikorupcinių požiūriu nepateikė. Aplinkos apsaugos agentūra ir Lietuvos techninių apžiūrų įmonių asociacija „Transeksa“ išvadų nepateikė.
- Patikslintas SEAKĮ projektas darbo tvarka suderintas su Susisiekimo ministerija, Vidaus reikalų ministerija ir LTSA, atsižvelgta į Teisingumo ministerijos pateiktas pastabas.
- Vadovaujantis 2023-05-30, 2023-06-06 tarpinstituciniuose pasitarimuose priimtais sprendimais, pateikti patikslinti įstatymų projektai, kurie darbo tvarka suderinti su Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupe ir Susisiekimo ministerija. Lydimieji dokumentai papildyti pagrindžiančia informacija dėl siūlymo suteikti įgaliojimus dviem institucijoms (AAD ir LTSA) vykdyti M1 ir N1 klasių TP į aplinką išmetamų teršalų patikras keliuose, taip pat informacija apie planuojamas TP taršos keliuose valdymo priemones.

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

Atkreiptinas dėmesys, kad SEAKĮ projektas nėra įtrauktas į Seimo VI (pavasario) sesijos darbų programą, tačiau teikiamas kartu su šioje programoje įtrauktu AAVKĮ projektu (kurio numatytas svarstymo mėnuo – balandis). Atsižvelgiant į tarpinstituciniuose pasitarimuose priimtus sprendimus, siūlome patikslintus įstatymų projektus svarstyti Vyriausybės posėdyje (A dalyje) ir jiems pritarti.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Vaidas Talačka

Ekonomikos politikos grupė, patarėjas

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMOŠ FORMA